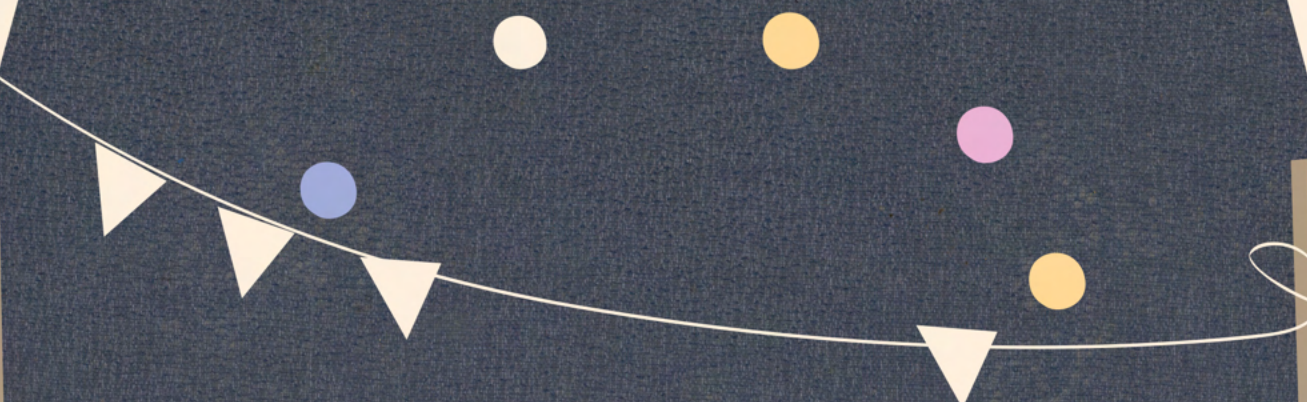

KONOPNICKA ILUSTROWANA

WYSTAWA W RAMACH VI FESTIWALU TRADYCJI LITERACKICH

8 września–4 grudnia 2022

Wystawa *Konopnicka ilustrowana* jest częścią szóstej edycji Festiwalu Tradycji Literackich. Autorka Roty patronuje jej wraz z Adamem Asnykiem i Tadeuszem Gajcym. Misją festiwalu jest przypominanie o twórczości autorów uznanych za klasyków i, co często idzie w parze, czytanych głównie przez uczniów pod przymusem oraz polonistów.

Marię Konopnicką znamy jako autorkę poezji patriotycznej, interwencyjnej prozy i literatury dziecięcej. Na wystawie zobaczyć można ilustrowane wydania jej utworów dla dzieci pochodzące z końca XIX wieku, z Dwudziestolecia i z okresu PRL.

Ekspozycja ukazuje zarówno przemiany mód i konwencji w dziedzinie ilustracji książkowej, jak i realizacje artystów obdarzonych oryginalnym, rozpoznawalnym stylem, takich jak Jan Marcin Szancer, Bogdan Zieleniec, Maria Hiszpańska, Antoni Gawiński czy Zofia Fijałkowska.

Najstarsze wydania książek Marii Konopnickiej powstawały z inicjatywy drukarza Michała Arcta. Pisarka inspirowała się istniejącymi już, importowanymi przez wydawcę ilustracjami. Pokazywane na wystawie grafiki angielskiej ilustratorki Harriet M. Bennet są pierwotne w stosunku do tekstów, czasami luźno tylko powiązane z ich treścią.

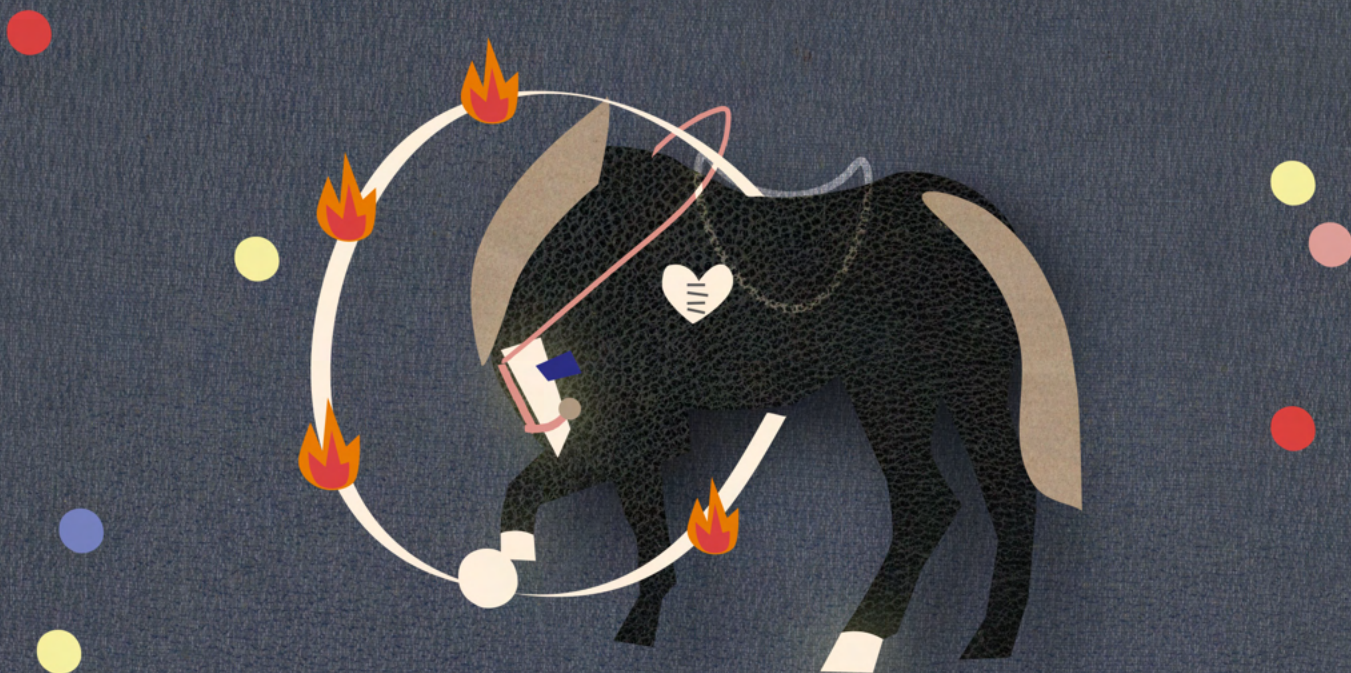
Długo uznawane za zaginione, pierwsze wydanie baśni *O krasnoludkach i o sierotce Marysi*, powstało na bazie zestawu niemieckich grafik przedstawiających krasnoludki w górniczych strojach. Ten charakterystyczny dla germańskiego folkloru wizerunek Konopnicka spolszczyła, każąc krasnoludkom przedstawiać się jako słowiańskie bożęta. Polskie krasnoludki pojawiają się u ilustratorów kolejnych wydań, począwszy od Józefa Ryszkiewicza i Ludomira Illinicza, autorów grafik i winiet do edycji z 1903 roku, którzy ubrali je po krakowsku. Na wystawie prezentujemy znane ilustracje Jana Marcina Szancera z roku 1960 towarzyszące wydaniu tłumaczonemu (aby historia zatoczyła koło) na język niemiecki. Poprzez układy kompozycyjne, subtelność barw i secesyjną linię ilustracje Szancera nawiązują do międzywojennych prac Molly Bukowskiej, które także można zobaczyć na wystawie.

Z kolei eksponowane prace Janusza Grabiańskiego (wydanie z 1974 roku) są bardziej malarskie, ale równie lekkie, poetyckie. W romantycznej oprawie Grabiańskiego prezentowana jest również nowela *Franek*. Zupełnie inaczej – znacznie bardziej humorystycznie – ukazuje perypetie bohatera Janina Knapp.

Różne wersje ilustracji tego samego utworu ułatwiają zaobserwowanie potencjału, jaki tkwi w tekście, jego aspektów realistycznych, anegdotycznych, lirycznych, czy mitycznych. Wybór inspiracji należy do ilustratorów. Maria Konopnicka, jak już wiadomo, sama ulegała inspiracjom utworami wcześniej wydanymi (była to częsta praktyka w okresie, w którym tworzyła). Oprócz historii o sierotce Marysi przeszczepiła na polski grunt opowiadanie Elsy Beskow, które ta samodzielnie zilustrowała. Krakowskie wydanie *Na jagody* zawiera wdzięczne grafiki szwedzkiej autorki. Nawiązują do nich znane prace Zofii Fijałkowskiej umieszczone w publikacji z 1951 roku.

Warto wspomnieć także o Antonim Gawińskim, autorze secesyjnej, wykonanej z rozmachem oprawy plastycznej międzywojennego wydania zbioru *Wesołe chwile małych czytelników* (edycja z 1929) i znanego wiersza *O Janku Wędrawniczku* (edycja z 1927). Powstałe również w Dwudziestoleciu ilustracje Bogdana Nowakowskiego do *Szkolnych przygód Pimpusia Sadełko* mają podobnie giętką linię, ale bardziej satyryczny charakter, zgodny ze stylistyką, w jakiej poruszał się ich autor.

Do odwiedzenia wystawy zapraszamy dzieci i dorosłych. Dla tych drugich może być ona nostalgiczną wizytą w krainie młodości, o której przypominają ulubione, ilustrowane książki. Dzieciom w podróży do świata Konopnickiej powinni towarzyszyć przewodnicy. Realia życia i język, którym posługują się ich dziewiętnastowieczni rówieśnicy, niejednokrotnie wymagają objaśnień. Aktualne pozostają jednak wyłaniające się z utworów postawy dziecka, które jest eksploratorem i ceni samodzielność jak Jaś Wędrawniczek, bywa obdarzone słowną brawurą jak Stefek Burczymucha, naśladuje dorosłych jak bohaterka wiersza *Pranie*, i staje się zdolne do przemiany pod wpływem empatii jak urwis *Franek*.

PREZENTOWANE OBIEKTY

1. *Moja książeczka*, ilustrowała Harriet M. Bennet, Warszawa 1889
2. *Wiosna i dzieci*, ilustrowała Harriet M. Bennet, Warszawa 1890
3. *Pod majowym słońkiem*, ilustrowała Harriet M. Bennet, Kijów 1892
4. *Filuś, Miluś i Kizia. Wesole kotki*, Opisał Mruczystaw Pazurek, autor ilustracji nierozpoznany, Kraków, około 1914
5. *Szczęśliwy świątek: książka dla dzieci*, ilustrowała Harriet M. Bennet, Warszawa, przed 1914
6. *Szkolne przygody Pimpusia Sadetko. Wierszyki o kotkach opowiedział dzieciom swoim Mruczystaw Pazurek*, ilustrował Bogdan Nowakowski, Warszawa 1922
7. *Na jagody! Książeczka leśna przez Marię Konopnicką*, ilustrowała Elsa Beskow, Kraków 1925
8. *O Janku Wędrowniczku*, ilustrował Antoni Gawiński, Warszawa 1927
9. *Wesole chwile małych czytelników*, ilustrował Antoni Gawiński, Warszawa 1929
10. *Szkolne przygody Pimpusia Sadetko*, ilustrował Bogdan Nowakowski, Warszawa 1934
11. *O krasnoludkach i o sierotce Marysi*, ilustrowali Molly Bukowska i Ludomir Illinicz, Edinburgh 1943
12. *I miasto i wioska to jeden nasz świat*, ilustrowała Maria Hiszpańska, Warszawa 1950
13. *Szkolne przygody Pimpusia Sadetko*, ilustrowała Maria Orłowska, Warszawa 1950
14. *Na jagody*, ilustrowała Zofia Fijałkowska, Warszawa [1951]
15. *Co słońko widziało. Wybór wierszy*, ilustrował Bogdan Zieleniec, Warszawa 1954
16. *O Janku Wędrowniczku*, ilustrował Bogdan Zieleniec, Warszawa 1956
17. *Franek. Opowiadania dla dzieci*, ilustrował Janusz Grabiański, Warszawa 1956
18. *Jak to ze Inem było*, ilustrował Bogdan Zieleniec, Warszawa 1957
19. *Stefek Burczymucha*, ilustrował Jerzy Flisak, Warszawa 1957
20. *Marysia und die Heinzelmännchen*, ilustrował Jan Marcin Szancer, Warszawa 1960
21. *O modrém zlatu*, ilustrował Miloslav Jagr, Praha 1963
22. *O krasnoludkach i o sierotce Marysi*, ilustrował Janusz Grabiański, Warszawa 1974
23. *Parasol*, ilustrowała Anna Styło-Ginter, Warszawa 1981
24. *Franek*, ilustrowała Janina Knap, Białystok 1984
25. *Stary zegar od pradziada: wiersze dla dzieci*, ilustrowała Maryla Poreyko, Warszawa 1988